

ANDREI BREABĂN

CAVALERII CRUCII

VISUL MĂRIEI SALE

Ediție revizuită și completată

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Visul românității întregite

Din vremea tinereții, care se pierde, desigur, în negura timpurilor, nu am citit cu atâta plăcere, în relaxare și pasiune, chiar, scăpat de „robia” fișelor de lectură, un *roman istoric* atât de bine scris cum e „Visul Măriei Sale” de Andrei Breabăn. Am crezut mereu, citind multă maculatură, că lecturile din Mihail Sadoveanu („Frații Jderi”, „Neamul Șoimăreștilor”, „Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă”, „Creanga de aur”, „Nicoară Potcoavă”), Walter Scott („Ivanhoe”, „Quentin Durward”), Al. Dumas („Cei trei mușchetari”, „Contele de Monte Cristo”, „După 20 de ani”, „Regina Margot”), H. Sinkiewicz („Potopul”, „Prin foc și sabie”) vor fi epuizat un capitol de istorie literară. Cu doar câteva romane rezistente în timp ale Danei Dumitriu („Prințul Ghica”) ori Ștefan Agopian („Tobit”, „Tache de catifea”, „Sara”) și atâtea eșecuri care s-au înșirat de la începutul veacului trecut, când N. Iorga cerea prozatorilor români să scrie despre domnitorii români, eroi ai Evului Mediu, iar E. Lovinescu fixa, în a sa „Istorie a literaturii române contemporane”, faptul că toată proza scrisă la îndemnul lui Iorga e doar o „literatură cu haiduci”, până la, să zicem, romanele despre daci și traci ale unor autori obscuri sau mai vizibilul „Zăpezile de-acum un veac” de Paul Anghel, era evident că romanul istoric a intrat între ghilimele, specia fiind compromisă, într-o vreme tulburată (și) de retorica protocronismului: în ceea ce sociologii numesc *triumfalism pozitiv* (dacia, tracia, eroii, pământul românesc, noi suntem români „de două mii de ani” etc.) sau, altfel, în *triumfalism negativ*, în bășcălie, parodie caricatură, după 1990.

În acest context, fie și sumar conturat, un roman precum „Visul Măriei Sale” este un semn bun care, poate, vestește resetarea speciei. Parafrazând-o pe Ana Blandiana, dacă, pentru demnitari, contează anii între care *au domnit*, pentru oamenii obișnuiți contează anii între care *au trăit*; la capitolul **Ștefan cel Mare**, Dicționarul înregistrează „domn al Moldovei (1457–1504), fiul lui Bogdan II”. În romanul lui Andrei Breabăn, „atletul creștinătății” de mai târziu e doar Ștefan, un adolescent pribegind prin lume, trimis de mama sa, Oltea, să învețe meșteșugul armelor, însoțit de boierul Vlaicul, pe la condotierii italieni, apoi, pe Muntele Athos, cu gândul trecerii în călugărie la Mănăstirea Zografu, la Constantinopol, la jumătate de an după cucerirea cetății lui Constantin de către Mahomed, pe la Cetatea Albă, Chilia, la curtea lui Iancu de Hunedoara.

Timpul-epocă al romanului lui Andrei Breabăn cuprinde câteva luni din iarna-primăvara anului 1454, un segment din, cu vorba lui Sadoveanu, *anii de ucenicie* ai domnitorului. „Visul Măriei Sale” e construit pe trama unui roman „de aventuri”, punctând episoade documentate sau imaginate din biografia lui Ștefan cel Mare; frapante sunt fraza sadoveniană, în curgerea ei molcomă și atât de expresivă („Era în ziua de 6 a lunii *gerar* din Anul 6962 de la Facerea Lumii (6 ianuarie 1454). O zi mohorâtă, cum de altfel sunt cele mai multe în această perioadă a anului, cu cerul acoperit de nori cenușii mânați de briza Mării Marmara peste Cornul de Aur, care scaldă cu apele sale liniștite țărnicurile pe care era înfipt de mai bine de un mileniu mărețul oraș construit de Constantin cel Mare, menit să fie centru al Răsăritului lumii. Vreme îndelungată Cetatea cea Sfântă și-a împlinit menirea pentru care a fost zidită, în jurul ei gravitând ca pe o orbită nenumărate neamuri ale Europei. Dar intrigile interne și prietenii din jur au devorat-o în timp atât pe dinăuntru, cât și pe dinafară astfel că, în urmă cu câteva luni, vestita cetate a devenit o pradă ușoară pentru turci, fiind

ocupată în 29 florar 6962 de tânărul lor padişah, Mahomed”) și, mai ales, forța de *prezentificare* a istoriei, a oamenilor, cu viața, destinul și frământările lor, încât, în scrisul lui Andrei Breabăn, aceștia pare că s-au născut a doua oară, primind „duh” de la autor.

Andrei Breabăn e, asemeni Arhimandritului de la Mănăstirea Zografu, un *văzător cu duhul*; prin acest filtru, autorul recompune scene istorice, cum sunt acelea ale uciderii lui Bogdan, tatăl lui Ștefan, la nunta de la Reuseni, de către fratele său, Petru Aron („Visam în fiecare noapte cum cade capul tatei de pe butucul pe care a fost pus, să se rostogolească apoi ca o chiatră până la gard, de unde privea tocmai spre mine vrând parcă să-mi spună ceva”, mărturisește Ștefan *al lui Andrei Breabăn* boierului Vlaicul), ziua instalării, la Constantinopol, a Patriarhului Ghenadie Scholarios de către Mahomed, cu o remarcabilă reconstituire a atmosferei și a decorului epocii, a ceremoniei, descrise în amănunt, cu o documentare fără cusur și o mare forță de evocare („Mitropolitul Heracleei începe, împreună cu episcopii din Sinod, ceremonia de hirotonire după tradiție, în cântările dumnezeiești ale corului de călugări din biserică preluat de cei de afară, ale căror ecouri ajungeau până la Cer. Când Liturghia se apropie de sfârșit, îl unge cu mir și îl conduce la scaunul de Patriarh al Constantinopolului. Aici, îi pune pe piept crucea pastorală și îi așază pe spate mantia patriarhală aflată în altar, binecuvântându-l ca Întâi Stătător al Bisericii creștine a Constantinopolului, titlu păstrat chiar dacă orașului i-a fost schimbat numele în Istanbul. A fost una din condițiile puse de Ghenadie pentru a primi să fie Patriarh, obținute după îndelungi negocieri cu sultanul. Un drept anume minor, în realitate de dimensiuni epocale, păstrat până în zilele noastre, merit să ducă spre eternitate numele lui Constantin cel Mare, cel ce a zidit Sfânta Cetate”), întâlnirea lui Ștefan cu boierii moldoveni la Istanbul, de la care află o „cronică” a stării

Moldovei sub Alexandrel și Petru Aron, scena întâlnirii cu Maria de Mangop, incursiuni în istoria, tocmai trecută, aceea a lui Alexandru cel Bun, bunicul lui Ștefan, contextul istoric, cruciada creștinilor contra creștinilor, tot felul de *tablouri de epocă* lucrate în filigran; evocările *istorice* sunt făcute de Andrei Breabăn fără ostentație și fără excese retorice ori de documentare, instructive și bine scrise. Iată: „După ce au scăpat de piraiți, galera condusă de Hâmid Rayis și-a continuat drumul spre Caffa, cetate aflată pe țărmul Crimeei. La fel ca și alte orașe și cetăți aflate pe malul de sud-est al peninsulei, Caffa era stăpânită de genovezi, care au smuls-o de la Imperiul Bizantin în anul 6712 (1204), în timpul celei de-a patra cruciade creștine când, în loc să se îndrepte împotriva păgânilor, cruciații au ocupat Constatinopolul și au împărțit între ei Bizanțul. Renumit centru comercial, în Caffa se făceau cele mai mari schimburi comerciale între Orient și țările europene, aici venind negustori de pretutindeni. Se spune că la Caffa era cea mai mare piață de sclavi din toată lumea, unde se putea vinde și cumpăra orice, fără să te întrebe nimeni de unde ai bunurile sau robii. Fiind o cetate bogată, la fel ca suratele ei din apropiere care împreună formau Gazaria genoveză, Caffa era râvnită de micul regat aflat ceva mai spre Apus, pe malul sudic al Crimeei, cunoscut sub numele de Principatul de Theodoro, cu reședința la Doros sau Mangop, cum îi spuneau păgânii, rămășiță a vechiului Bizanț, stăpânit de urmași ai unor vechi dinastii imperiale”.

Andrei Breabăn nu reconstituie și nici nu descrie în cartea sa, ci, cu spusa lui Gala Galaction, *recheamă* trecutul; Cetatea Albă, unul dintre cele mai mari porturi la Marea Neagră după Caffa, unde „tătari, genovezi, venețieni, traci, greci, armeni, evrei și tot felul de alte neamuri trăiau în bună înțelegere cu moldovenii, care formau marea majoritate a orașului”, Chilia, căreia „cei din vechime” îi spuneau „Gura Lupului”, spectacolul caravelor de mărfuri, de la Cetatea Albă spre Lvov, cum e

aceea a lui Gică al lui Chioru, masa la un negustor din Kalamita, care „pune să se taie în cinstea venirii lor doi porci și doi viței de un an; după ce îi frige în curte, la jar, aduce la masă un vin roșu și gustos, proaspăt scos de la zămnicele împărățești”, tablouri impresionante de epocă, cum e acela al lui lancu de Hunedoara lângă Ștefan al Moldovei desenate, în emoție autentică, bine strunită însă, dar, mai cu seamă, *portretele* bine făcute, păstrând detaliul psihologic și *culoarea epocii*, fiind un adevărat *vehicul* al acesteia: se rețin, în această ordine, portretele starețului de la Mănăstirea Zografu, al lui Vlad Drago, fratele de cruce al lui Ștefan ori al Doamnei Oltea, mama lui Ștefan cel Mare, venind, în proza lui Andrei Breabăn, cu imaginea dintr-un celebru poem: Cetatea Neamțului e, aici, castelul lui lancu de Hunedoara.

Când arhivele tac, vorbește imaginarul prozatorului: rugăciunea lui Mahomed în „Sfânta Sofia” (*si non e vero e ben trovato*, cum spun genezii din roman), miezul oștirii lui Ștefan, care se face cu niște călugări fugiți în Moldova după căderea Constantinopolului, timpul petrecut de Ștefan pe Muntele Athos, la Mănăstirea Zografu, întâlnirea viitorului domnitor cu noul Patriarh, cât o lecție de istorie pe care o primește Ștefan, când își află *viitorul hărăzit*, măreț, al „apărătorului creștinătății”, felul în care Ștefan este *iluminat* prin „întâlnirea” în vis cu Sfântul Gheorghe, dar, mai ales, *visul românității* care se cristalizează în întâlnirile lui Ștefan cu lancu de Hunedoara și Vlad Drago, pretendentul la tronul Valahiei, reprezintă *ideologia* romanului, cum îi spune M. Zérafra.

„Visul Măriei Sale”, este un roman istoric unic în literatura noastră contemporană, care se citește repede, cu folos pentru „conservatorii”, dar, mai cu seamă, pentru „progresiștii” de azi. À bon entendeur, salut!

Ioan Holban

Capitolul 1

Printre ruinele Constantinopolului

– Vai ție, Cetate a Răsăritului! Vai ție, diademă a creștinătății, cândva atât de frumoasă și de impunătoare! Ce a mai rămas din măreția de odinioară pe care ți-o cântau poeții, iar neamurile te binecuvântau, asemuindu-te cu o rază de soare? De la tine radia Lumina prin care dragostea lui Dumnezeu se revărsa ca dintr-un izvor nesecat peste întreaga creștinătate, unindu-se cu cântările îngerești care răsunau vesele în Ceruri. Cetate a cetăților, giuvaerul giuvaerelor, nestemată neprețuită...

– Ai dreptate să fii necăjit, Sfinția Ta, aprobă, dând din cap un călugăr aflat în preajma arhierului. Nu am crezut niciodată că din această cetate vestită vor rămâne doar niște ruine. Uitați cum fumegă și acum casele unde au căzut ghiulelele aruncate de păgâni... Și unde pui că a trecut mai bine de jumătate de an de atunci.

– Domniile Voastre sunteți pentru prima oară aici, în Constantinopol, și nu ați văzut cum era înainte această minune a Răsăritului. Străzile erau pline de puhoai de lume care umbla, care pe jos, care cu trăsurile. De atâta forfotă nu mai deosebeai râsetele de copii de vaietele bolnavilor și ale muribunzilor. Peste tot era un amestec de veselie și de jale care o făcea unică în lume. Vedeți mormanul acela din dreapta?

– Îl văd, Sfinția Ta, răspunde cu voce timidă un tânăr care îl însoțea pe călugăr.

– Acolo, fiule, se înălța odată un palat frumos care îți lua ochii cu coloanele din marmură albă adusă tocmai de la Carrara.

Era locuința unui renumit negustor grec, de care am auzit că a fost luat cu toată familia lui în robie. Dar parcă numai el a ajuns pe mâinile păgânilor? Se spune că mai bine de jumătate din populația cetății a fost prinsă și luată în robie în ziua când păgânii au intrat în cetate și, după obiceiul lor, au jefuit-o. Au prădat tot ce au găsit prin case, aur, stofe, ba chiar și merinde. Noroc că a intervenit sultanul la timp și nu au pus foc orașului după ce l-au jefuit.

– Mare nenorocire, Sfinția Ta! Cum de s-a îndurat bunul Dumnezeu să lase să se întâmple așa ceva?

– Dumnezeu nu are niciun amestec în treaba asta, boierule. Creștinii noștri poartă cea mai mare vină pentru că nu au fost uniți. După ce s-au căznit să se înțeleagă între ei la Sinodul acela diavolesc de la Florența, Papa și ai lui și-au uitat promisiunile și nu ne-au dat nicio mână de ajutor. Săraca cetate a rămas neapărată, asemenea unei stâne părăsite de câini când dau iama haita de lupi hămesiți de foame. Păgânilor atât le-a trebuit, au pus pe ea tunurile cele mari, făcute tot de un creștin ungur, și nu s-au lăsat până nu au dărâmat-o din temelii, mai să nu rămână piatră din ea în picioare.

– Am auzit că și Maiestatea Sa imperială a murit în luptă... șoptește din nou vocea tânărului aflat de-a dreapta vorbitorului.

– E adevărat, copile, oftează necăjit arhiereul. Împăratul Constantin al XI-lea și-a dat viața în ultima zi de bătălie dusă pe străzile Constantinopolului. Unii spun că a ales chiar el să piară în luptă decât să se dea prins pe mâna lui Mahomed. După alții a fost omorât de un *spahiu* turc, care l-a confundat cu un simplu oștean. Văzând că nu are nicio șansă, și-ar fi dat jos straietele și însemnele imperiale vrând să se strecoare din cetate. Dacă l-ar fi recunoscut, *spahiul* l-ar fi prins pentru recompensa pusă de sultan. Cine poate ști care este adevărul...

– De Patriarhul nostru ce știți? A pierit și el în bătălie? Intervine din nou călugărul mai în vârstă.

– Preafericitul Grigore Nommas, Patriarhul Răsăritului, a ales să plece din oraș după ce păgânii au pus mâna pe Cetate. Ce să mai facă după ce Mahomed a confiscat Biserica Sfânta Sofia și a dat poruncă să fie schimbată în moschee¹?

– Cum s-a putut întâmpla una ca asta?

– A doua zi după cucerirea cetății, însoțit de un mare alai de dregători și comandanți, sultanul a intrat triumfător în oraș, iar prima oprire a făcut-o în această biserică sfântă a creștinătății. Cei care erau în preajma lui povestesc că sultanul a fost atât de impresionat de ce a văzut încât a luat hotărârea pe loc. După ce s-a aplecat și a ridicat de jos o statuie a Mântuitorului așezând-o cu evlavie la locul ei, s-a îndreptat cu fața spre Mecca și, împreună cu un mare învățat de-al lor, Khidr Bey Çelebi, pe care l-a pus mai marele *kadi*²-ilor peste oraș, a rostit prima rugăciune musulmană. Tot atunci a schimbat numele Cetății în Istanbul și a hotărât să fie noua capitală a Imperiului Otoman.

– Mare nenorocire, părinte... Mare nenorocire...

– Tocmai de aceea Preafericitul Patriarh a ales să plece. Dacă păgânii au luat Sfânta Sofia, care era soarele creștinătății, ce era să mai facă săracul de el? Decât să slujească ca Patriarh în una din bisericuțele mici din Constantinopol pe care i le-a lăsat sultanul, mai bine să-și ia lumea în cap, să nu mai vadă cu ochii lui ce fac păgânii din Sfânta Cetate a lui Constantin cel Mare. Mahomed al II-lea este nevoit să pună alt Patriarh în locul lui.

– Am înțeles că pentru asta, Sfinția Ta ai venit acum la Constantinopol...

– Istanbul, dragii mei, așa îi spun ei acum. Să nu vă audă vreun turc că îi ziceți altfel că vă puteți pierde pe loc capetele. Mai mulți stareți de pe muntele Athos am fost invitați să luăm parte la înscăunarea noului Patriarh propus de sultan. Acesta va

¹ Moschee = lăcaș de cult pentru musulmani.

² Kadi sau qadi = autoritate juridică, judecător.

fi ales zilele astea de un Sinod format din puținii arhieriei care s-au mai găsit. Nu numai Preafericitul a plecat, ci și o parte din arhieriei noștri, iar Mohamed vrea să organizeze cu mare alai această ceremonie, să arate lumii întregi că el nu are nimic cu creștinii, iar cei care au plecat se pot întoarce să-l slujească pe Dumnezeu lor ca înainte. De aceea a cerut să fie chemați și arhieriei din afara Cetății. M-am nimerit să fiu printre invitați și v-am luat și pe Domniile Voastre cu mine. Am socotit că v-ar prinde bine să vedeți cum arată acum Constantinopolul. E adevărat că Mitropolia voastră s-a rupt de Patriarhie și acum este închinată la Ohrida?

– Am auzit câte ceva și noi, îi răspunde boierul Vlaicul îmbrăcat și el în straie de călugăr. Era legat de înțelegerea de la Florența. Arhieriei noștri au ales să se supună Ohridei, deoarece papa voia să le trimită episcop de la Cracovia.

– Așa mi-au povestit și mie niște boieri credincioși din Moldova care au ajuns la mănăstirea noastră, la Zografu. Acum lucrurile or să se mai schimbe. Sultanul l-a propus de Patriarh pe Sfinția Sa Ghenadie Scholarios, un adept al Sfântului Marcu al Efesului, potrivnic înțelegerilor de la Florența și un dușman înverșunat al papei. Măine are loc evenimentul pentru care ne-a chemat și pe noi aici. O să aveți ocazia să-l vedeți pe însuși sultanul Mahomed al II-lea, cel care a băgat spaima în toată Europa. Nu de alta, dar știu că vă învecinați și voi acum cu Imperiul pe care îl conduce, și cine știe ce se mai întâmplă pe viitor, mai cu samă după ce a luat Constantinopolul. Din câte se zvonește, această biruință n-o să se lase fără urmări.

– Să ne ferească Dumnezeu de necazuri, Sfinția Ta. Dacă Cetatea asta, cât era ea de renumită, și cu atâția prieteni printre principii lumii n-a putut să-i facă față lui Mahomed, cum am putea să-i ținem noi piept, o țară amărâtă care are numai dușmani în jur?

– Toate țările au dușmani, boierule. La ce i-au folosit acestei cetăți vestite renumele ce-i vine de la Constantin cel Mare și principii lumii creștine când tocmai dușmănia acestora a dat-o pierzaniei mai mult decât oștile turcilor și tunurile lor uriașe? Oare nu i-au adus mai multe pierderi cruciații care au distrus-o în urmă cu trei veacuri și jumătate? Republica Sfântului Marcu și alți așa-zisi prieteni au smuls după poftele lor din vechiul Bizanț, rămas atunci în ruine mai rău decât îl vedem azi. Iscoadele care au ajuns pe la mănăstirile noastre din Sfântul Munte ne-au spus că cea mai mare vină pentru căderea Cetății au avut-o genovezii lui Giustiniani care ar fi lăsat dinadins poarta deschisă să poată intra pe ea păgânii. E drept că Dumnezeu l-a pedepsit pe acel diavol, care a fost lovit de o așchie sărită dintr-o ghiulea pe când se grăbea să fugă, să scape cu viață. În zadar îl ruga împăratul să rămână cu el și să lupte. În loc să țină piept turcilor, necredinciosul a ales fuga, iar restul oștilor îngrozite au intrat în panică, fiind măcelărite de păgâni.

– Doamne ferește, Sfinția Ta! N-am știut asta. Până la urmă, trădători sunt peste tot, până și în această Cetate sfântă.

– Trădarea mișună printre oameni precum șoarecii în hambarele de grâu, oftează starețul Mănăstirii Zografu. Nu este în lume țară sau rege care să nu fi avut parte de ea. Uneori își face loc și printre arhierii noștri. Așa a fost și cu acel Sinod diavolesc de la Florența, să nu mai pomenim de războiul iconoclastic și marea schismă ce i-a urmat. Mulți vor să distrugă dreapta noastră credință, iar pentru asta umblă cu tot felul de planuri perfide, să ne dezbine și să ne facă să ne mâncăm între noi în loc să fim uniți.

– Câtă dreptate ai, Sfinția Ta! Numai la noi, în Moldova, știm câte s-au mai petrecut din cauza trădării. Așa și-a pierdut capul și cumnatul meu, Bogdan Vodă, Domnul să-l hodiească în pace. Numai bine a pus treburile la punct și lucrurile începeau să meargă bine în Țară, că trădătorii l-au prins în plasa lor precum

ai prinde peștele în năvod. Și-apoi cine credeți că l-a omorât? Chiar fratele lui, unul Petre...

– S-a auzit și pe Sfântul Munte de întâmplarea asta de la voi. Dar să știi că nu este prima de acest fel. De obicei, trădarea vine de la frate sau de la cel mai bun prieten pe care crezi că îl ai. Oare nu așa a fost și cu Abel și Cain? Credeți că oamenii s-au schimbat de atunci? Dacă ar fi fost așa nu ar mai fi venit Iisus să ne aducă mântuirea prin exemplul jertfei Lui pe cruce. Ca să se adeverească ce spuneam, până și Domnul a fost trădat de Iuda, unul din cei mai buni ucenici de-ai Săi.

– Sfinția Ta are gura aurită. Lumea n-o să scape niciodată de trădători.

– Asta nu trebuie să-l descurajeze pe nepotul Domniei Tale. Dacă o să țină cont de vorbele mele și de ce a învățat cât a stat la noi la mănăstire, va ști să se apere singur de trădare. Tatăl lui a avut prea multă încredere în oameni, iar până la urmă asta l-a pierdut.

– Bine l-ai învățat, Sfinția Ta.

– L-am învățat și eu cum m-am priceput, iar unde eram n-am știut l-am trimis la alții mai pricepuți decât mine. Când am văzut ce tânăr isteț este, mă gândeam că o să se călugărească și în doi-trei ani o să-mi ia locul, să mă pot retrage în chilie și să dau puțină odihnă trupului acesta păcătos, istovit de muncă și de bătrânețe.

– Măria Sa are o datorie față de Moldova, care zace bolnavă de un sfert de veac de când a închis ochii bunicul său, răposatul Alexandru, de care Sfinția Ta a auzit .

– Cum să nu aud, că mereu trimitea câte ceva pentru mănăstirile noastre de pe Sfântul Munte Athos. Numai pentru mănăstirea noastră, Zografu, trimitea în fiecare an câte 3.000 de aspri de argint, Domnul Iisus să-i dăruiască odihnă acolo în Ceruri și să-l mântuiască pentru faptele lui bune. Se spune că era un om tare evlavios, și mai cu samă un principe învățat, de asta

I-a și lămurit pe Patriarhul de atunci de la Constantinopol, care a primit ca Iosif Mușat să fie mitropolit de drept al Moldovei în ciuda vrerii arhierieilor greci, care ar fi vrut să pună pe unul de-al lor.

– Au fost multe zăzani în acea vreme care aveau să facă dezbinare în biserica din Moldova. Cât despre nepotul meu, vă asigur că n-o să uite niciodată eforturile pe care le-ați făcut să deprindă atâta învățătură. Numai să ajungă pe scaunul tatălui său și răsplata nu va întârzia să vină...

– O să-l ajute bunul Dumnezeu să-și ducă până la capăt destinul ce i-a fost hărăzit. Care o fi acela, doar Domnul îl știe. Noi, muritorii, putem doar să ne rugăm. Numai că, după cum îl văd pe flăcău, cred că Dumnezeu îl iubește și îi va dărui ceea ce merită.

– Să vă fie gura aurită, Sfinția Ta, și să-mi iertați nepotul că nu a ales să rămână la mănăstire după cum l-ați povățuit...

– Uitați, fraților, că am ajuns la mănăstirea Pammkaristos, unde vom fi găzduiți prin bunăvoința sultanului Mohamed, care s-a îndurat de creștini și a lăsat-o Bisericii noastre, iar pentru maici a lăsat mănăstirea Prodromului. Grecii au mai păstrat două biserici în mahalaua lor unde pot să meargă la rugăciune. Cât despre celelalte, fie au fost dărâmate de mulțimea ghiulelelor care zburau deasupra orașului precum grindina, fie păgânii au făcut din ele moschei sau medrese pentru robii lor cum au făcut și cu Sfânta Sofia. Să-i mulțumim bunului Dumnezeu că barem acestea au scăpat și creștinii au unde să se roage. Să mergem la stăreție să vedem ce odaie ne dau. Mâine trebuie să ne sculăm devreme să ne ducem la ceremonia de ungere a noului patriarh. Preafericirea Sa se bizuie pe noi, altfel cine să-l susțină într-un asemenea moment crucial pentru credința noastră. Dacă n-o să fie hirotonit Patriarh, credința ar putea să dispară cu totul în Cetatea Sfântă a lui Constantin.

– Cu îngăduința Sfinției Tale, noi o să ieșim să mai hoinărim puțin pe ulițele orașului. E prima oară când am intrat în Constantinopol, am vrea să ne bucurăm privirile acum, până nu-l răscolesc cu totul păgânii, dacă tot fac din el noua lor capitală după cum ne-ați spus. Ş-apoi am primit vești că în oraş s-ar afla și niște prieteni de-ai noștri, veniți din Moldova, care au fugit de ucigașul lui Bogdan Vodă, tatăl Măriei Sale...

– D-apoi faceți după cum vă este pofta, că nu mă pot împotrivi tinereții care vă dă ghionturi și vă mână din spate. Până îți avea anii mei puteți să vă bucurați de sănătate și să folosiți picioarele în voie. Numai să ajungeți la timp la masă, știți că la mănăstire nu mănâncă fiecare după cum vrea. Trebuie să facem ascultare și să respectăm regulile stăreției. Cât despre prietenii la care vă gândiți, dacă dați de ei, să-i aduceți și pe ei la mănăstire, că e păcat să facă cheltuială la hanurile și așa puține care au rămas, care trebuie să fie tare scumpe pe vremurile astea grele prin care trece orașul. O să vorbesc cu arhimandritul de aici și că va găsi vreo odaie și pentru Domniile Lor.

– O să ne întoarcem la timp, Sfinția Ta. Poate scoate Arhimandritul și un pahar de vin din cel pe care îl păstrează în zămnicele reci ale mănăstirii, spune boierul Vlaicul.

– Sunt bun prieten cu Arhimandritul mănăstirii și o să se bucure să mă vadă din nou. Ne-am vizitat de mai multe ori până a cădea Constantinopolul. A fost și Sfinția Sa pe Sfântul Munte și l-am găzduit la mine la Zografu. O să vă prezint ca pe niște buni prieteni, iar prin mine o să vă faceți un aliat de nădejde aici, în Istanbul, că nu se știe cum o să vă fie de folos vreodată. Pentru Moldova n-ar strica, având în vedere cum decurg lucrurile, spune starețul privind cu subînțeles la însoțitorul mai tânăr. După cum ai clipit din ochi îmi dau seama că ai înțeles ce am vrut să spun. Păcat că Domnia Ta nu ai mers mai departe pe drumul pe care ai pornit când ai ajuns pe Sfântul Munte. Ai fi devenit un bun slujitor al Bisericii și tare mult mi-aș fi dorit să te

las în locul meu, să pot să-mi mai hodinesc ciolanele îmbătrânite de ani. Iar celelalte, ar fi venit de la sine.

– Trebuie să vă mulțumim, Sfinția Ta, pentru vorbele frumoase pe care le ai la adresa nepotului meu, îi răspunde boierul Vlaicul. Când am ajuns pe Sfântul Munte săracul era în pragul disperării. Doar știți ce se petrece în sufletul unui copil când vede cu ochii lui cum i se taie capul tatălui său. A vrut să meargă pe Sfântul Munte să se retragă din lume și să încerce să uite acea întâmplare cumplită care îi măcina sufletul zi și noapte.

– De uitat se pare că a uitat-o, spune cu înțeleș starețul mănăstirii Zografu. Altfel, nu ar fi pornit la acest drum.

– Așa ceva nu se uită toată viața, atâta doar că mulțumită Sfinției Tale și rugilor aduse lui Dumnezeu cicatricea a prins coajă și a acoperit rana care continuă să-l roadă și acum pe dinăuntru. Abia atunci a realizat că are o povară mai mare de dus decât să se lase mânat de poftele nechibzuinței sale. Ca fost voievod asociat la tron de tatăl său are o datorie față de țară, iar ceea ce am văzut azi aici ne-a sporit și mai mult grijile. Păgânii sunt acum în hotare cu Moldova și, după biruința pe care au avut-o aici, în scurt timp vor emite pretenții și asupra noastră, cum au mai făcut și pe vremea bunicului Măriei Sale. Chiar Sfinția Ta ne-ați făcut atenți la asta.

– Aveam și motive s-o fac, pentru că eu știu mai multe decât știu Domniile Voastre. Încă din primele săptămâni după ce a intrat în cetate, Mahomed a pus stăpânire pe Palatul Sacru, unde a primit felicitări pentru izbânda avută. Imediat au prins a veni soli din toate țările și insulele din jur care se aruncau la picioarele noului Cezar al Răsăritului, cum îi place să-și spună, cerându-i cu lacrimi în ochi îndurare. Să-l fi văzut pe sultan cum le oferea iertare, împărțind birurile după pofta lui celor care i s-au închinat de bună voie. Ambasadorului venit din insula Chios i-a cerut 6.000 de ducați de aur venețieni pe an, insulei Lesbos

3.000, lui Ioan Comnen din Trapezunt 2.000 de ducați, Dimitrie și Toma, frații lui Constantin, acum despoți în Pelopones, dau 10.000 de ducați împreună. O grămadă de aur care o să-i dea multă bătaie de cap *başidefterdarului*³ sultanului numai să-i numere, d-apoi să-i mai și folosească. Și unde mai pui că celor care i s-au închinat până acum, îi vor urma și alții care o vor face fie din voia lor, fie la cererea sultanului care trimite peste tot scrisori prin care îi cheamă la supunere. Abia de acum să veдеți ce va înflori Imperiul Otoman după ce adună atâta bănet. Dacă creștinii nu se grăbesc, va veni o vreme când va fi prea târziu, oftează posomorât arhimandritul.

– Chiar toți au plecat capul cu atâta ușurință? Parcă nu-mi vine să cred una ca asta, Sfinția Ta.

– Așa s-a întâmplat, dragii mei. Până și Angelo Giovanni Lemellino, guvernatorul coloniei genovezilor, Galata-Pera, s-a speriat și i-a trimis sultanului cheile orașului. După ce a intrat în Galata spre furia Genovei, Mahomed a dat poruncă să fie dărâmate zidurile cetății, iar după trei zile a dat *firman* că nimeni nu are voie să se atingă de nimic din ce aparține locuitorilor cetății. Toți își vor păstra averea, credința și își vor putea folosi limba, singura opreliște pusă fiind aceea de a se trage clopotele în biserici, cum se face de altfel în toate bisericile ocupate de păgâni. Doar ambasadorul Cavalerilor din Rodos a refuzat să primească pretențiile sultanului, motivând că nu are învoirea papei, iar fără Sanctitatea Sa nu pot hotărî nimic.

– Nu mă așteptam să fie îngăduitor cu trădătorii. Căci ce sunt până la urmă cei care nu-și servesc poporul pe care îl conduc și se pun de bună voie în slujba păgânilor? Iar cel care trădează odată îl va trăda și pe noul stăpân când va prinde prilejul, spune gânditor tânărul Ștefan.

³ *Başidefterdar*: *defterdar*: trezorer; *Başidefterdar* = răspunzător peste toate veniturile Imperiului Otoman.